

Miljøbevægelsen NOAH og Forbrugerrådet Tænks klage over Fødevarestyrelsens afgørelser (23. juli og 4. august 2021) i sagerne omhandlende Arlas markedsføring med "CO2e neutral – kompenseret med klimakreditter

Sagens forløb

I november 2020 indledte Arla en kampagne for salg af en særlig Arla Øko-serie af økologiske produkter, som var kompenseret med klimakreditter og blev markedsført som CO2e neutral.

Kampagnen pågår stadig på emballagen af mange forskellige af Arlas økologiske mejeriprodukter (mælk, piskefløde, cremefraiche, kærnemælk, koldskål, yoghurt, skyr, hytteost, smør) samt på arla.dk, hvorimod reklamevisning på TV2 er ophørt primo 2021.

Den 30. november 2020 indgav Margarineforeningen MIFU klage over kampagnen som værende i strid med Fødevarerforordningens vildledningsforbud. Yderligere har 23 andre forbrugere siden august 2020 indgivet klager over den samme kampagne.

Den 23. juli og den 4. august 2021 meddelte Fødevarestyrelsen de forskellige klager, at det var Fødevarestyrelsens vurdering baseret på en helhedsvurdering af Arlas markedsføring og den dertilhørende dokumentation, at den pågældende anprisning var i overensstemmelse med reglerne for frivillig fødevarerinformation, og at anprisningen således ikke blev anset som vildledende.

Henholdsvis den 18. og den 19. august 2021 indbragte NOAH og Forbrugerrådet Tænk sagen for Miljø- og Fødevarerklagenævnet og bad om aktindsigt i samtlige klager indgivet til Fødevarestyrelsen og Forbrugerombudsmanden samt øvrigt materiale omfattet af aktindsigt omhandlende denne Arla-kampagne.

Aktindsigt i kommunikationen mellem Ombudsmanden og Fødevarestyrelsen (12.2.-15.2.2021) giver udtryk for stor bevågenhed på problemstillingerne omkring klima-anprisninger i de to instanser. Vores klage over Fødevarestyrelsens afgørelse skal derfor også ses i lyset af, at vi fremadrettet forventer en stigning i brugen af sådanne anprisninger – og at vi er bekymrede for en fremtid med øget vildledning af forbrugere, der ikke fremmer løsninger af klimaproblemerne, men tværtimod fastholder status quo og dermed forværrer problemerne.

Retsgrundlag

Fødevarestyrelsen anfører som begrundelse for afvisning af klagerne, at de har forholdt sig til følgende tre elementer:

1. Hvorvidt anprisningen "CO2e neutral, kompenseret med klimakreditter" er vildledende, herunder klar og forståelig for en almindelig oplyst, rimelig opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger
2. Hvorvidt det er tydeligt, hvilke produkter, der er omfattet af den pågældende anprisning
3. Hvorvidt der er dokumentation for kompensation af CO2e belastningen.

I Fødevarestyrelsens svar til MIFU (J.nr. 2020-21-400-07305) gør de yderligere klart, at afgørelsen er baseret på Fødevarerinformationsforordningen artikel 36 stk. 2 og artikel 7, da anprisningen "CO2e neutral, kompenseret med klimakreditter" anses som frivillig fødevarerinformation. Kriterierne i disse regler uddybes på følgende vis i afgørelsen:

- Fødevarerinformation, som gives på frivilligt grundlag, må ikke være egnet til at vildlede, jf. artikel 36, stk 2.
- Informationerne skal være klare, jf. artikel 7.
- Informationerne må ikke være forvirrende for forbrugerne, jf. artikel 7.
- Informationerne skal kunne dokumenteres med relevante videnskabelige oplysninger, jf. artikel 7.
- Informationerne må ikke være af en sådan art, at de vildleder, med hensyn til f.eks. fødevarens beskaffenhed, egenskaber, fremstillings- eller frembringelsesmåde, jf. artikel 7.
- Informationerne må ikke være af en sådan art, at de vildleder ved at tillægge den pågældende fødevarer virkninger eller egenskaber, som den ikke har eller ved at give indtryk af, at den pågældende fødevarer har særlige egenskaber, når alle lignende fødevarer har samme egenskaber, jf. artikel 7.

Overblik over klagens hovedpointer

I vores klage vil vi punkt for punkt forholde os til de samme tre elementer som i Fødevarestyrelsens afgørelse, der i store træk svarer til de tre hovedpunkter i den oprindelige klage fra MIFU.

De vigtigste pointer og argumenter fra vores klage er herunder samlet i et resumé og uddybes yderligere i de følgende afsnit:

- **Anprisningen er vildledende, og budskaberne om kompensation fremstår ikke klart og let forståelig.** Ingen fødevarer er klimaneutrale, og Arlas anprisning giver forbrugeren en opfattelse af, at forbruget af dette produkt ingen betydning har for forbrugers klimaaftryk. Fødevarestyrelsen bør ikke acceptere at begrebet CO₂-neutral bruges på fødevarer - heller ikke hvis der kompenseres for klimabelastningen. Derudover er det i det konkrete tilfælde en helt essentiel information at neutraliteten er opnået ved køb af klimakreditter. Af den grund bør information om at neutraliteten er opnået ved kompensation som minimum være samme skriftstørrelse og -farve som "CO₂e neutral".
- **Anprisningen tillægger produktet en særlig egenskab, som den ikke har.** Det er kun en vis andel af Arlas samlede produktion af økologiske produkter som klimakompenseres, men klimakreditterne købes på virksomhedsniveau. Det er derfor meget abstrakt og svært forståeligt for forbrugeren, hvordan den økologiske mælk fra Arla ØKO-produkter skulle have andre egenskaber end de andre økologiske mejeriprodukter fra samme producent.
- **Skelnen mellem Arlas produktserier, brands og sub-brands er uklar.** Sondringen mellem Arla ØKO og økologisk er så subtil, at vi efterspørger yderligere argumentation fra Fødevarestyrelsen i forhold til Fødevarestyrelsens vurdering af, at produktseriens afgrænsning er klar og let forståelig. Det er uigennemskueligt for forbrugeren, at det kun er en del af Arlas økologiske produkter som er klimakompenseret, da der tilmed benyttes sammenlignelige grafiske fremstillinger på tværs af Arlas produktserier. Dette understøttes af en uvildig analyse fra analysebureauet A&B Analyse som var medsendt den oprindelige klage fra MIFU. Beklageligvis forholder Fødevarestyrelsen sig ikke til disse analyseresultater i deres vurdering.
- **Dokumentationen for Arlas udledninger er muligvis tilstrækkelig, men den er ikke let forståelig for forbrugeren.** Den 46 sider lange og engelsksprogede videnskabelige rapport, som dokumenterer hvor meget CO₂, der udledes, er indviklet at læse og svær at forstå for den almindelige forbruger.
- **Den videnskabelige dokumentation for, hvor meget Arla kompenserer er mangelfuld,** og vi er ikke enige i Fødevarestyrelsens vurdering af at det elektroniske "certifikat" er tilstrækkeligt.

Desuden vil vi pointere, at vi finder det mangelfuldt at Fødevarestyrelsens afgørelse ikke tager højde for TV2-reklamen i deres helhedsbetragtning af, hvordan Arlas kampagne "CO₂e neutral, kompenseret med klimakreditter" bibringer forbrugeren til den vildledende opfattelse, at alle Arlas økologiske produkter er klimakompenseret. Denne reklamefilm er en del af klagen fra MIFU og er desuden indgivet som særskilt klage til Radio- og TV-Nævnet. Vi efterspørger behandling af denne i Fødevarestyrelsens afgørelse.

Ad 1: Hvorvidt anprisningen "CO₂e neutral, kompenseret med klimakreditter" er vildledende, herunder klar og forståelig

Fødevarestyrelsens vurdering: Anprisningen er klar og let forståelig

Fødevarestyrelsen skriver, at de vurderer, at Arlas anprisning er klar og let forståelig for en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger. Begrundelsen herfor er at:

- Oplysningerne om, at CO₂e neutraliteten er opnået ved hjælp af klimakreditter, er anført klart og tydeligt og i samme synsfelt som oplysningerne om, at produktserien er CO₂e neutral.
- Endvidere er det på produktemballagen forklaret, hvad der menes med "kompenseret med klimakreditter", herunder, at Arla klimakompenserer ved at investere i internationale klimaprojekter med fokus på træplantning og skovbevarelse.

- Det er ligeledes på produktemballagen beskrevet, at Arlas mejerier kompenserer energiforbruget ved køb af oprindelsescertifikater fra vind- og biogasprojekter.

NOAH og FBRT's vurdering: Anprisningen er vildledende, idet mælk ikke kan være CO2e neutral

Overordnet finder vi det problematisk at Fødevarestyrelsen accepterer, at betegnelsen CO2 neutral (eller CO2e neutral) overhovedet kan sættes på mejeriprodukter. Vi mener ikke at ord som klimaneutral og CO2 neutral er retvisende at bruge, når der har fundet klimakompensation sted. Det er vildledende for forbrugeren, at fødevarer kaldes for "klimaneutral" eller tilsvarende, da det giver indtryk af, at der intet klimaaftryk er for fødevareren.

Det er en særsomt problematik, at enkeltprodukter anpriser på denne måde sammenlignet med markedsføring på virksomhedsniveau, da neutraliteten opnået ved klimakreditter henviser til et mere overordnet klimaregnskab i virksomheden på tværs af produktion og adskillige produkter.

Derudover kan vi ikke tilslutte os Fødevarestyrelsens vurdering af, at "*oplysningerne om, at CO2e neutraliteten er opnået ved hjælp af klimakreditter, er anført klart og tydeligt*". Den almindelige forbruger vil næppe læse mere end det, der står først og med de største og tydeligste bogstaver (nemlig CO2e neutral). Vi anser det derfor ikke som tilstrækkeligt, at oplysningen "kompenseret med klimakreditter" står "*i samme synsfelt som oplysningerne om, at produktserien er CO2e neutral*" (jfr. reklamefoto herunder indsendt af en af de individuelle klager (J.nr. 2021-21-400-08187)

Udtrykket CO2e neutral giver anledning til en opfattelse af, at dette produkt kan konsumeres i uanede mængder eftersom det ingen effekt efterlader på vores klima. Det er en meget u hensigtsmæssig misforståelse. At neutraliteten er opnået ved køb af klimakreditter er derfor helt essentiel information, og det er derfor vildledende, at denne information ikke som minimum står med samme skriftstørrelse og helst inden ordlyden om neutralitet. Ordlyden om "CO2e neutralitet" kan under ingen omstændigheder stå alene - altså uden, at der samtidig oplyses, at den er "opnået" gennem klimakreditter. Derimod kunne man sagtens have skrevet "kompenseret med klimakreditter" alene - altså uden at skrive CO2 neutral / CO2e neutral.

I den forbindelse vil vi gøre opmærksom på, at Arla i sit Partsindlæg 2 skriver at: "[...]miljømæssige påstande i øjeblikket er et område, der har udviklet sig hurtigere end de officielle vejledninger har kunnet følge med. Det er således for eksempel ikke muligt for en virksomhed at læse ud af hverken Fødevarereinformationsordningen, Markedsføringsloven eller FO-vejledningen om man skal bruge betegnelsen "Klimakompenseret", "Klimaneutral" eller "CO2e neutral - kompenseret med klimakreditter", når man som virksomhed gerne vil markedsføre sig på en reel og troværdig måde overfor forbrugerne". Det er helt uforståeligt, at Fødevarestyrelsen øjensynligt har accepteret denne

argumentation fra Arlas side til at mene, at brugen af betegnelsen CO2 neutral ikke er vildledende. Det må være hævet over enhver tvivl, at Arla netop har valgt denne betegnelse, fordi denne ordlyd "sælger bedst".

Vi vil henlede opmærksomheden på, at de 23 forbrugerklager (udover MIFU) også alle omhandler netop dette punkt – altså at man som forbruger får opfattelsen af, at mejeriproduktet er CO2-neutralt og dermed klimaneutralt – og at dette opleves som urimeligt og vildledende. Der er os bekendt ikke tidligere eksempler på markedsføring af fødevarer, som har ført til et lignende antal forbrugerklager, hvilket i sig selv er et signal om, at denne markedsføring ikke "fremstår klar og forståelig for en almindelig oplyst, rimelig opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger", som Fødevarestyrelsen ellers hævder. Dertil kommer, at informationen præsenteres på en måde, der utvivlsomt vil blive misforstået af mindre velunderrettede forbrugere – og disse forbrugere har også ret til ikke at blive forført til at tro, at deres mælk er CO2-neutral.

Til spørgsmålet "Hvad vil du gerne have ud af klagerne til Forbrugerombudsmanden?" svarer en af klagerne (sagsnummer 2021-21-400-08187): "At Arla får forbud mod at markedsføre et produkt som CO2-neutralt, når det overhovedet ikke er det. En flyrejse er jo heller ikke CO2-neutral, selv om luftselskabet lover at købe klimakreditter, der modsvarer udledningen". Samme logik udtrykker en anden klager (sagsnummer 2021-21-400-08176): "Køer er altså i sig selv med til at øge den globale opvarmning og det antal køer, som mælkeproduktionen kræver, er dermed ikke noget man kan kalde CO2-neutrale".

Det er et gennemgående punkt i de fleste forbrugerklager, at det er urimeligt at mejeriprodukter kommer til at fremstå mere klimavenlige end planteprodukter. En klager (sagsnummer 2021-21-400-09204) påpeger eksempelvis, at Arla selv på deres hjemmeside skriver, at mælk ikke er CO2-neutral og at alle plantedrikke udleder mindre CO2 og spørger "hvordan kan de så markedsføre det som CO2-neutralt?". Samme forbruger skriver i kommunikation med Fødevarestyrelsen (efter Fødevarestyrelsens afvisning af klagen 23.7.2021): "Det er jo falsk information og dermed falsk markedsføring. De har selv gået meget striks op i klokkeklar markedsføring og mente plantedrikke ikke måtte hedde mælk og nu hedder de alle DRIK, for de mente nemlig det var misledende markedsføring og de fik medhold. De samme regler skal da også gælde dem?"

Disse helt rigtige og vigtige observationer burde Fødevarestyrelsen have forholdt sig til i svarene til klagerne. De afspejler at det budskab, forbrugeren opfatter, er: "CO2-neutral".

NOAH og FBRT's vurdering: Budskaberne om kompensation fremstår ikke klart og let forståeligt

Vi er uenige i, at det er tilstrækkeligt at der på produktemballagen er "forklaret, hvad der menes med "kompenseret med klimakreditter", herunder, at Arla klimakompenserer ved at investere i internationale klimaprojekter med fokus på træplantning og skovbevarelse". For det første er det igen en forklaring, der på emballagen er placeret og skrevet på en måde som den almindelige forbruger næppe læser - eller måske har svært ved at læse. (jfr. scanning af mælkekarton herunder).

For det andet er det højst tvivlsomt, om den almindelige forbruger forstår, hvad klimakompensation indebærer, ligesom de nok heller ikke ved, at e'et i CO2e neutral er en omregningsfaktor for de drivhusgasser, der skal kompenseres for, nemlig udledninger af CO2, lattergas og ikke mindst den stærkt klimaskadelige drivhusgas metan.

Vi erkender, at det i dag er tilladt for virksomheder at bruge klimakompensation via sådanne projekter, men vi vil anfægte at det er lovligt at markedsføre sådanne kompenserede produkter som "CO2e neutrale", idet det giver forbrugeren misvisende indtryk af, at der ingen klimamæssig skade er forbundet med produktion og forbrug af produktet.

NOAH og FBRT's vurdering: Anprisningen tillægger produktet en særlig egenskab, som den ikke har

Fødevarestyrelsen lægger afgørende vægt på ordlyden fra selve mejeriemballagen "på dette Arla ØKO produkt", i deres argumentation for, at den miljømæssige påstand specifikt vedrører det pågældende produkt.

Problemet er imidlertid, at Arla kun kompenserer for en andel af deres økologiske mælk og ikke al Arlas indvejede økologiske mælk. Der klimakompenseres kun for den andel, som markedsføres under Arla ØKO, men ikke den økologiske mælk som benyttes til oste og andre mejeriprodukter under Arlas andre sub-brands. Arla selv oplyser i partsindlæg 3 (j.nr. 2020-21-400-07305), at de kompenserer for mere end 70 % af deres økologiske produkter, når de opgør det i kg færdigproducerede produkter. Hvis denne beregning derimod i stedet laves på andelen af den indvejede økologiske mælk vil billedet være et andet og andelen markant mindre, men det oplyser Arla ikke i partsindlægget. Mange af de økologiske produkter, som ikke klimakompenseres, er nemlig oste - og der går mange liter mælk til 1 kg færdigproduceret ost. Vi har ikke de tilgængelige tal til at kunne foretage denne beregning, men mener, at Arla burde være transparente omkring, hvor mange liter økologisk mælk som klimakompenseres ud af den totale mængde indvejet økologisk mælk i Danmark. Som minimum burde dette fremgå i deres partsindlæg 3, hvor de afviser MIFUs beregning af dette, som lød på 10%.

Vi betvivler, at det for nuværende er muligt at vurdere, om det præcist er mælken i den specifikke emballage, der er kompenseret, eller om det er den mælk, der er brugt til en økologisk ost eller et helt tredje økologisk Arla-produkt, der er CO2e kompenseret. Derfor bør det påkræves, at Arla kan dokumentere en form for særlig procedure for adskillelse og sporbarhed af den producerede økologiske mælk, som benyttes til den klimakompenserede Arla ØKO-serie. Dette er med til at understrege, hvor abstrakt man bliver nødt til at betragte klimakompensation og -kreditter, når det anpriseres som en egenskab ved det enkelte produkt, selvom det er noget, som indkøbes på virksomhedsniveau.

Vi vurderer derfor, at anprisningen er i strid med artikel 7, at fødevarerinformation ikke må være af en sådan art, at den vildleder ved at tillægge den pågældende fødevarer virkninger eller egenskaber, som den ikke har eller ved at give indtryk af, at den pågældende fødevarer har særlige egenskaber, når alle lignende fødevarer har samme egenskaber.

Eftersom det er virksomheden (Arla) der indkøber klimakreditter, har mælken i det konkrete Arla ØKO-produkt ikke særlige klimaegenskaber sammenlignet med andre økologiske mejeriprodukter fra samme virksomhed. Dette vil i hvert fald være vanskeligt at påvise og dokumentere.

Ad 2: Hvorvidt det er tydeligt, hvilke produkter, der er omfattet af den pågældende anprisning,

Fødevarestyrelsens vurdering: afgrænsningen er klar og let forståelig

Det er Fødevarestyrelsens vurdering, at det er klart og let forståeligt for forbrugerne, at anprisningen om CO2e neutralitet, kompenseret med klimakreditter, udelukkende omhandler produkter i Arla ØKO produktserien og ikke alle Arlas økologiske produkter, idet der på Arla ØKO produkterne tydeligt er angivet "vi kompenserer udledningen af drivhusgasser fra ko til bord på dette Arla ØKO produkt."

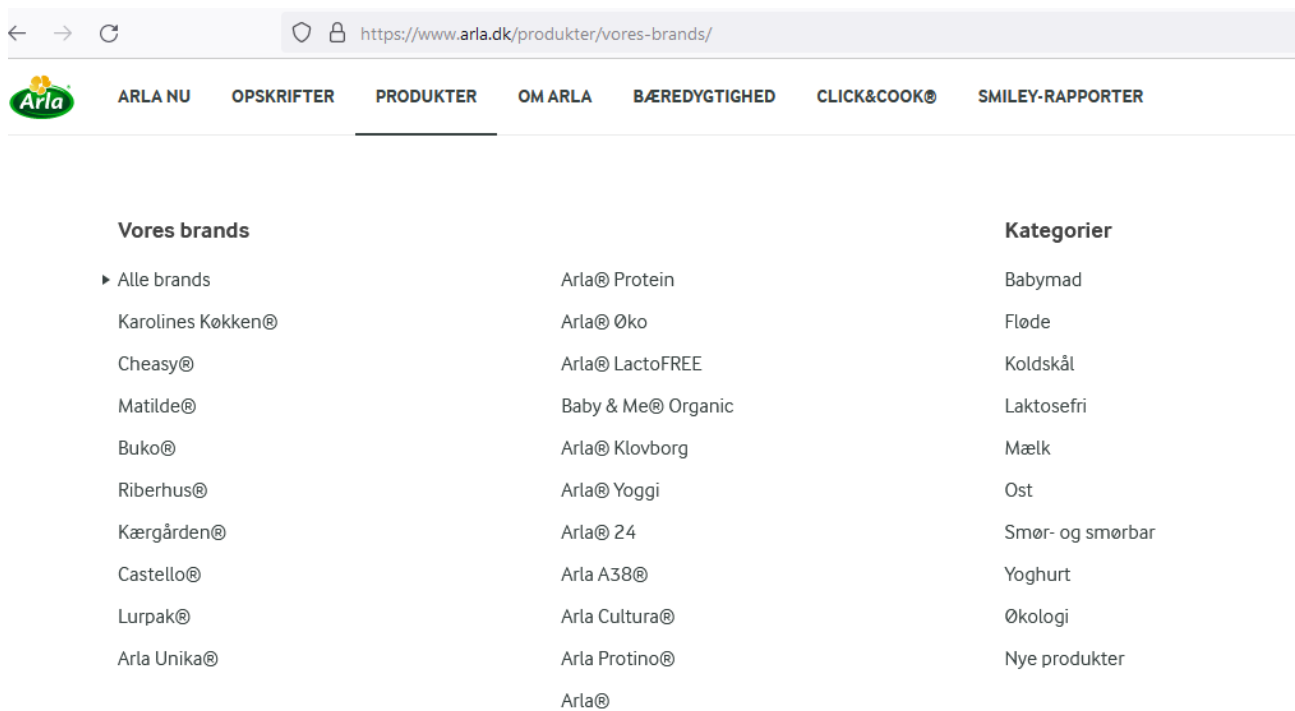
I forhold til hjemmesiden er det ligeledes Fødevarestyrelsens vurdering, at det klart på hjemmesiden www.arla.dk fremgår, hvilke produkter, der er en del af Arla ØKO produktserien og dermed omfattet af anprisningen "CO2e neutral, kompenseret med klimakreditter."

NOAH og FBRT's vurdering: Uklar sammenblanding af Arlas produktserier, brands og sub-brands

Vi efterspørger dokumentation eller yderligere begrundelse for Fødevarerstyrelsens vurdering af, at det er klart og let forståeligt for forbrugeren, at anprisningen om CO2e neutralitet, kompenseret med klimakreditter, udelukkende omhandler produkter i Arla ØKO-produktserien. Dette anser vi som mangelfuldt.

Det vil være helt uklart for forbrugere, der har set Arlas reklamer, at det ikke er alle Arlas økologiske produkter, der er klimakompenserede, men kun dem, der lanceres under Arla ØKO (som et såkaldt "Sub-Brand"). Man kan eksempelvis købe økologisk A38 fra Arla, der ikke er klimakompenseret, men når forbrugere (der værdsætter CO2 neutralitet) én gang har købt et klimakompenseret Arla ØKO produkt, så vil mange af de samme forbrugere utvivlsomt forbinde alle økologiske produkter fra Arla med den egenskab. Forbrugere kan ikke forventes at forholde sig til noget så abstrakt som "Sub-Brands", der defineres og afgrænses af den enkelte virksomhed.

Sondringen mellem "Arla Øko" og "Økologisk" må anses for at være så subtil, at selv en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger, der kommer ind på Arlas hjemmeside og præsenteres for nedenstående produktoversigt, vil være lost i forhold til at forstå forskellen på de to kategorier:

The screenshot shows the Arla website's navigation menu and a list of products. The navigation menu includes: ARLA NU, OPSKRIFTER, PRODUKTER, OM ARLA, BÆREDYGTIGHED, CLICK&COOK®, and SMILEY-RAPPORTER. The main content area is divided into two columns: "Vores brands" and "Kategorier".

Vores brands		Kategorier
▶ Alle brands	Arla® Protein	Babymad
Karolines Køkken®	Arla® Øko	Fløde
Cheasy®	Arla® LactoFREE	Koldskål
Matilde®	Baby & Me® Organic	Laktosefri
Buko®	Arla® Klovborg	Mælk
Riberhus®	Arla® Yoggi	Ost
Kærgården®	Arla® 24	Smør- og smørbar
Castello®	Arla A38®	Yoghurt
Lurpak®	Arla Cultura®	Økologi
Arla Unika®	Arla Protino®	Nye produkter
	Arla®	

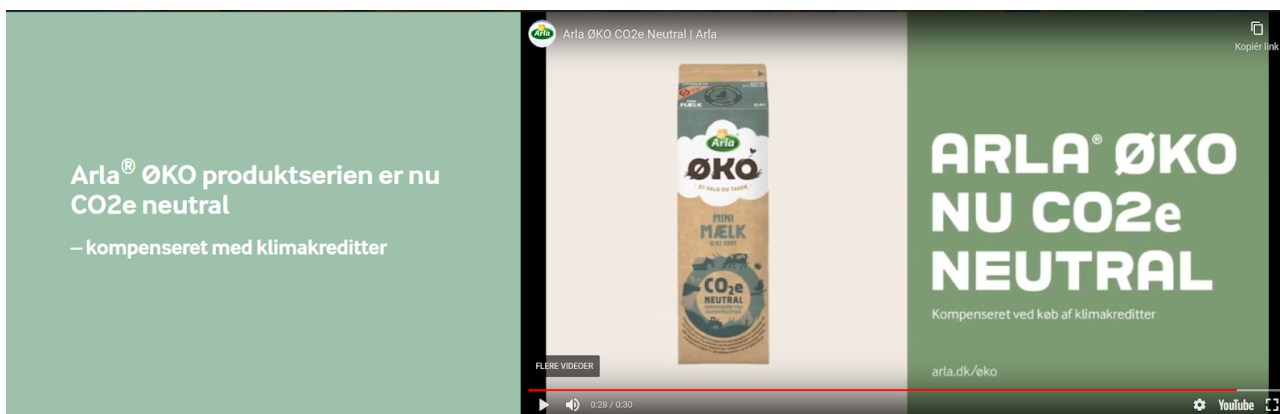
Desuden fremgår følgende, hvis forbrugeren har trykket på "Arla Øko" og ikke på "Økologi":

"Vores arbejde med at nedbringe vores CO2e udledning ved at gennemføre energieffektiviserende tiltag bl.a. i produktionen på mejeriet, på gården og i transporten har altså bragt os et langt stykke, men ikke i mål. Derfor har vi valgt at handle nu og gøre Arla ØKO mælk og andre Arla ØKO mejeriprodukter CO2e-neutrale. []" (Vores fremhævning).

Ved almindelig gennemlæsning oplyser det citerede, at Arlas økologiske mejeriprodukter er CO2e kompenseret. Kun ved særdeles tekstnær læsning skal forbrugeren forstå, at "andre Arla ØKO mejeriprodukter" er begrænset til kun at omfatte de Arla mejeriprodukter, der bærer det særlige Arla ØKO-mærke.

Hvad angår reklamefilmen, som blev vist på TV2 i flere måneder efter produktlanceringen, ligesom den fremdeles vises på arla.dk, så afsluttes filmen med et budskab, der klart efterlader det indtryk, at det er alle Arlas økologiske produkter, der er CO2e kompenseret.

Billedet herunder viser de grafiske elementer på arla.dk som vises, når filmen slutter:

På den samme hjemmeside præsenteres imidlertid som påvist af MIFU også andre økologiske Arla-produkter med fuldstændig samme grafiske "Arla ØKO sky"-opsætning (det hvide område tegnet som en sky omkring teksten "Arla ØKO") som den CO2e kompenserede mælk (se følgende billede). Dette skaber almindelig forvirring og vildleder forbrugeren til at associere produktet med Arla ØKO sub-brandet.

I forbindelse med klagesagen til Fødevarestyrelsen anmodede MIFU analysebureauet A&B Analyse om at undersøge reklamefilmens betydning i relation til vurdering af, om forbrugerne forstod, at det kun er de særlige CO2e mærkede produkter, der er klimakompenseret. Vi undrer os over og finder det mangelfuldt, at Fødevarestyrelsen negligerer denne undersøgelse i deres vurdering.

Undersøgelsen blev gennemført i uge 21 / 2020 blandt 1.015 deltagere.

Heraf blev 550 personer, efter at have set reklamefilmen, vist en karton økologisk Arla mælk med Arlas logo i en sky med ordene "ØKO", men *uden* påskrift om CO2e neutralitet, og spurgt, om det var deres indtryk, at produktet var omfattet af CO2e kompensationen. Til det svarede 76,9% af de adspurgte JA og 23,1% NEJ.

De resterende 465 personer blev, efter at have set reklamefilmen, vist en emballage med økologisk Arla Klovborg ost med Arlas logo *uden* skyen med ordene "ØKO", og *uden* påskrift om CO2e neutralitet, og spurgt, om det var deres indtryk, at produktet var omfattet af klimakompensationen. Til det svarede 68,7% af de adspurgte JA og 31,3% NEJ

Analysebureauets konklusion var, at "*reklamefilmen har næsten samme evne til at sprede indtrykket af kompensation til produkter, der faktisk IKKE er indbefattet – som til de ØKO-produkter, der er.*"

I et brev til Fødevarestyrelsen af 11. januar 2021 kritiserede Arla validiteten af undersøgelsen, med det primære argument, at den fremviste Arla ØKO mælk var en ældre version, hvorfor der ikke var en påskrift om CO2e neutralitet.

Denne kritik kan vi til dels godt følge. I så fald den nye version af mælkekartonen var benyttet med en påskrift om CO2 neutralitet, er det rimeligt at antage at flere end 76,9% havde svaret ja til om det var deres indtryk, at produktet var omfattet af CO2e kompensationen. Men selv hvis dette var tilfældet, underkender det ikke, at hele 68,7% er af den forkerte opfattelse, at et økologisk Arla-produkt som ikke er en del af Arla ØKO, er omfattet af klimakompensation.

Derfor skriver analysebureauet også som svar på Arlas klage over undersøgelsens validitet (Klagesagens bilag 18):

"Arla kan prøve at undslå sig og råbe højt. Men uanset hvad de undskylder sig med, så er det et faktum, at 68,7% udsættes for falsk reklame. Problemet er jo ikke om forbrugerne efter reklamefilmen går ned i supermarkedet og leder efter en mælk fra Arla ØKO, hvor der så gives en klar besked på emballagen om, at denne mælk er klimakompenseret.

Problemet er, at de går ned i supermarkedet og køber en økologisk Klovborg og går hjem med den under armen i den fejlagtige tro, at de lige har gjort noget godt for klimaet..."

Hverken Arla eller Fødevarestyrelsen har fremlagt materiale, der sandsynliggør eller dokumenterer, at forbrugerne *ikke* forveksler "Arla Øko" med "Arla økologisk". Derimod skriver Arla i brevet til Fødevarestyrelsen af 11. januar 2021:

"Disse produkter [Klovborg og Riberhus ostene] bærer ikke logoet med den hvide sky og teksten "Arla Øko – et valg du tager", og "en gennemsnitsforbruger forventes heller ikke at forbinde disse produkter med de konkrete miljømæssige claims anført på Arla ØKO produktserien." Arla fremlægger ingen form for dokumentation for denne påstand, men oplyser blot, at forbrugerne ikke forventes at blive vildledt. (Vores fremhævning). Desuden bærer Klovborg-osten (jf billedet ovenfor) netop sky-grafikken!

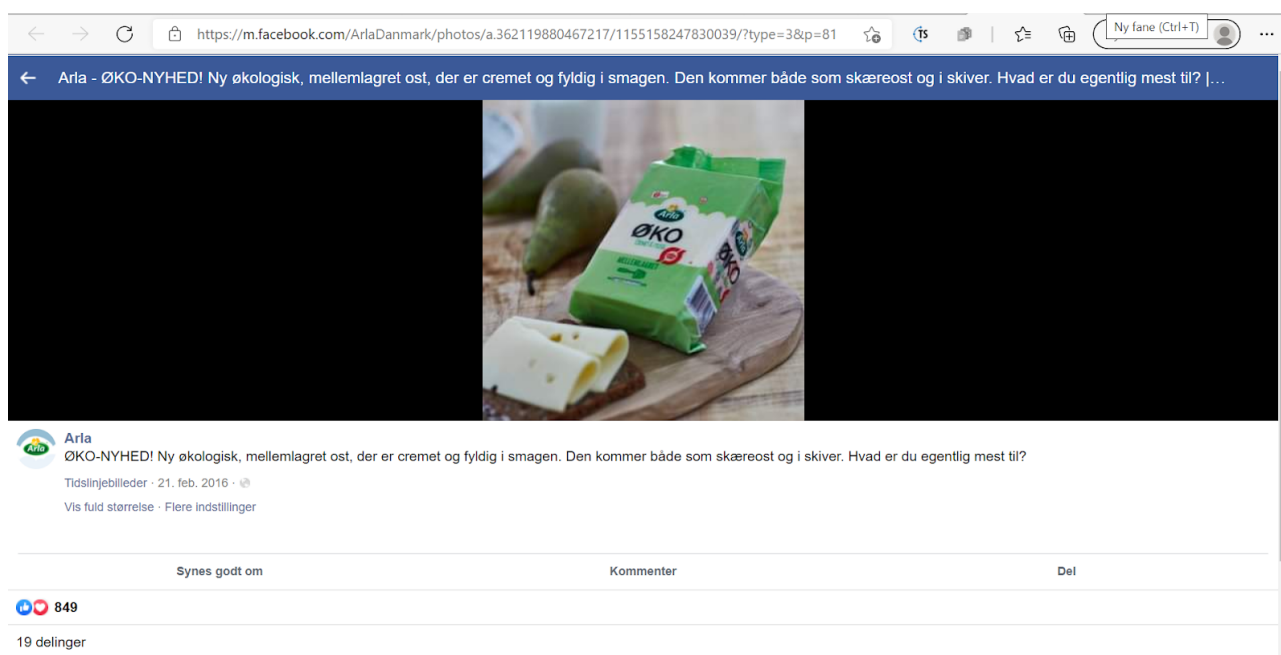
Arla har efterfølgende (i uge 8 2021 i forbindelse med deres Partsindlæg 3) selv gennemført en forbrugerundersøgelse gennem analysebureauet Kantar A/S. Denne undersøgelse er en multiple-choice undersøgelse, som vi anser som værdiløs, idet det næsten er umuligt for respondenterne at vælge "forkert" i forhold til de svar Arla gerne vil have. Arlas undersøgelse er måske nok, som Arla selv skriver foretaget af "det internationalt anerkendte analyse- og mediebyrå Kantar A/S", men det ændrer ikke på, at undersøgelsen er på et ubehjælpeligt lavt niveau og manipulerende. Vi håber ikke denne undersøgelse har været medvirkende til Fødevarestyrelsens konklusion om, at den ud fra et helhedsindtryk vurderer, at forbrugerne kan skelne mellem "Arla Øko" og "Arla økologisk". Men vi ved det ikke, fordi Fødevarestyrelsen, som tidligere skrevet, ikke begrundet deres vurdering.

NOAH og FBRT's vurdering: Forvirrende at konkrete produkter tages ud ØKO-serien ibm. klimakompensering

Det er relevant at nævne, at Arla ØKO-serien tidligere har omfattet oste - dog inden serien begyndte at blive markedsført som CO2e-neutral. Dette bidrager til, at forbrugeren eventuelt har en forventning om, at der også er oste med i produktserien, og der kan derfor opstå en misforståelse.

Desuden er det bemærkelsesværdigt, at netop oste er taget ud af ØKO-serien, efter at den er blevet kompenseret med klimakreditter, idet der skal anvendes mange kg mælk for at fremstille et kg ost. Oste er derfor de mest klimabelastende mejeriprodukter, hvorfor det kræver langt flere klimakreditter at opnå den såkaldte neutralitet på et kg ost end på et kg mælk. I Arlas partsindlæg 3, gør Arla et stort nummer ud af, at "bevise", at MIFUs klage er helt forkert med hensyn til de tal, MIFU anvender vedrørende andelen af produkter, der er klimakompenserede i forhold til den samlede mængde indvejet økologisk mælk. I partsindlægget fortier Arla helt og holdent det faktum, at der er stor forskel på "kg indvejet mælk" og "kg solgte produkter"; de skriver i partsindlægget udelukkende om "kg solgte produkter. i samme partsindlæg skriver de med egne ord at "Arla® ØKO produktserien er Arlas spydspids, når det kommer til økologi i Danmark." Derfor havde det været relevant, at Fødevarestyrelsen havde bedt Arla uddybe, hvorfor der ikke er oste med i denne serie.

Nedenfor ses dokumentation for at Arla omtaler ØKO oste på deres facebookprofil (2016):

← Arla - ØKO-NYHED! Ny økologisk, mellemlagret ost, der er cremet og fyldig i smagen. Den kommer både som skæreost og i skiver. Hvad er du egentlig mest til? |...

Arla
ØKO-NYHED! Ny økologisk, mellemlagret ost, der er cremet og fyldig i smagen. Den kommer både som skæreost og i skiver. Hvad er du egentlig mest til?
Tidslinjebillede · 21. feb. 2016 · 🌐
Vis fuld størrelse · Flere indstillinger

Synes godt om Kommenter Del

👍❤️ 849

19 delinger

Ad 3: Hvorvidt der er dokumentation for kompensation af CO2e-belastningen

Fødevarerstyrelsens vurdering: klimaregnskabet er klart og forbrugeren kan finde de nødvendige detaljer

Det er Fødevarerstyrelsens vurdering, at det fremstår klart for forbrugeren, hvor stort det samlede klimaaftryk for ØKO-serien er, at produktseriens klimaaftryk er kompenseret, at dette sker via køb af klimakreditter fra internationale kompensationsprojekter og danske oprindelsescertifikater for grøn energi, og hvor forbrugeren kan få flere detaljer om kompensationen.

NOAH og FBRT's vurdering: Dokumentationen for udledninger knyttet til mejeriprodukterne i ØKO-serien er muligvis tilstrækkelig, men den er ikke let forståelig for forbrugeren.

Som det også fremgår af Fødevarerstyrelsens afgørelse, er der to forhold i forbindelse med klimamæssige anprisninger, der skal dokumenteres:

- 1) Hvor meget CO2 der udledes
- 2) Hvor meget der kompenseres

I forhold til punkt 1 stiller NOAH og FBRT sig ikke uenige i Fødevarerstyrelsens afgørelse om, at Arla i livscyklusanalyserapporten (udarbejdet af RISE) på arla.dk under Arla ØKO dokumenterer hvor meget CO2e, den CO2e-kompenserede økologiske produktion udleder. Det er dog vores og den almindelige forbrugers forventning, at der i forbindelse med Fødevarerstyrelsens kontrol af dokumentation for klimaanprisninger er tilstrækkelige videnskabelige og faglige kompetencer til rådighed til at kunne vurdere sådan dokumentation. Det er vanskeligt for os at afgøre om dette er tilfældet i denne sag.

Det primære problem med rapporten er i vores optik dens længde på 46 sider og at den er stærkt kompliceret at læse. Det øger ikke læsevenligheden, at den er på engelsk, men selvom den var affattet på dansk, er det vores opfattelse, at en almindelig oplyst, rimelig opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger, vil have svært ved at få det nødvendige udbytte af rapporten, der er fyldt med fagudtryk, forkortelser og henvisninger.

I den nye Mærkningsvejledning, som udkom inden Fødevarerstyrelsen traf afgørelse, er tilføjet et afsnit om miljømæssige og etiske forhold. Heraf fremgår, at dokumentationen skal anskueliggøres for forbrugeren klart og let forståeligt. Uanset om RISE's analyse af Arla ØKO i et livscyklusperspektiv er korrekt, mener vi ikke, at Arla har opfyldt kravet om, at den skal være "klar" og "letforståelig".

NOAH og FBRT's vurdering: Den videnskabelige dokumentation for, hvor meget Arla kompenserer er mangelfuld

Fødevarerstyrelsen skriver i afgørelsen: "Arla dokumenterer deres køb af klimakreditterne fra internationale kompensationsprojekter med fokus på træplantning og skovbevarelse i form af et certifikat for den samlede kompensation herfra. Det er Fødevarerstyrelsens vurdering, at der med det omtalte certifikat, er fremlagt dokumentation for, at kompensationen dækker det samlede udslip fra Arla ØKO produktserien som oplyst i livscyklusanalyserapporten fra 2019. Arla har i tillæg hertil købt danske oprindelsescertifikater for vind- og biogasenergi i juli 2020. Når Arla har købt retten til disse oprindelsescertifikater, er de berettiget til at anvende disse i deres regnskab."

Som vi forstår denne udlægning, er det Fødevarerstyrelsens opfattelse, at dokumentationen for, hvordan og hvor meget der kompenseres, kan klares ved at sætte et "certifikat" på hjemmesiden. Det omtalte certifikat ser på arla.dk sådan ud:

I artikel 36 i Fødevarerinformationsforordningen om frivillig fødevarerinformation, står følgende:

"Fødevarerinformation, der gives på frivilligt grundlag, skal opfylde følgende krav:

a) den må ikke vildlede forbrugeren, jf. artikel 7

b) den må ikke være uklar eller forvirrende for forbrugeren

c) den skal i givet fald bygge på relevante videnskabelige oplysninger" (vores fremhævning)

Ordet "videnskabelig" er ikke nærmere defineret i forordningen, men hvor selve livscyklusanalyserapporten kan anses som "videnskabelige oplysninger", stiller vi spørgsmålstegn ved, om det viste "certifikat" kan betragtes som "relevante videnskabelige oplysninger". Os bekendt er der ingen form for dokumentation for fx hvordan kompensationen er udregnet, hvordan den kontrolleres og hvilke usikkerheder der måtte være. I hvert fald er denne information ikke tilgængelig for forbrugeren.

En af forbrugerklagerne har forsøgt at få oplysninger fra Arla (sagsnummer 2021-21-400-09207). På spørgsmålet: "Hvad har virksomheden svaret?" har klageren svaret: "De har intet regnskab at påvise". En anden forbruger, som svarer ja til at have været i kontakt med virksomheden (sagsnummer 2021-21-400-09204), besvarer spørgsmålet "Hvad har virksomheden svaret?" således: "De sletter da alle kritiske kommentarer på området på deres Facebook". De to svar står i kontrast til Fødevarerstyrelsen opfattelse at, at forbrugerne kan få de oplysninger, de ønsker.

Der er adskillige problematikker ved anvendelsen af klimakompensation, især når kompensationen finder sted i andre lande, idet træplantning og skovbevarelse – betalt gennem klimakompensation – sjældent er til gavn for lokalbefolkninger, men tværtimod ofte er til stor skade for dem. Træplantning og skovbevarelse klinger meget positivt, men selv hvis der reelt skulle være en klimagevinst, så er der ingen sikkerhed for, at den ikke både tælles i Arlas regnskab og i det land hvor skoven er bevaret eller træerne er plantet.

I den forbindelse, vil vi henvise til et notat fra Klima- og Omstillingsrådet (2021) "Klimakompensation - muligheder, faldgruber og alternativer", der bl.a. gør opmærksom på at: "Særligt skovbevarelses- eller træplantningsprojekter i det globale Syd er en tvivlsom basis for klimakompensation pga. vanskeligheder med at demonstrere additionalitet og risiko for lækage og genudslip af kulstof til atmosfæren. Dertil medfører denne slags projekter meget ofte negative sociale konsekvenser for fattige mennesker i de landområder hvor de finder sted" (vores understregninger). Det er netop sådanne projekter, Arla investerer i Uganda, Indonesien og Brasilien. Så meget desto mere er det kritisabelt, at Fødevarerstyrelsen blot accepterer det ovenfor viste "certifikat" som dokumentation.

En klager (sagsnummer 2021-21-400-09207) påpegede, at "Forskere fra Københavns Universitets Institut for Geovidenskab har udtalt, at man ikke bare kan lave et samlet regnestykke for, hvor meget man for eksempel udleder af fossile brændstoffer og hvor meget man kompenserer for den udledning, der er, ved at plante nye træer."

Flere af forbrugerklagerne har også henvist til, at der ved klimakompensation via skovprojekter ikke tages hensyn til tidsperspektivet. F.eks. skriver en klager (sagsnummer 2021-21-400-08190) om tidsperspektivet, og hvorfor det er vildledende at kalde et projekt for CO₂-neutralt, når skovprojekter skal kompensere for udledninger: "Det skyldes at skovprojekter kun langsomt optager CO₂ over mange år (hvis træerne da ikke bliver fældet eller går til i en skovbrand inden) og derfor ikke kan siges at udligne drivhusgasser, der udledes i dag." De samme tanker ligger bag følgende citat i forbrugerklage (sagsnummer 2021-21-400-08189): "Dernæst benytter Arla sig af den brændende platform med klimakrisen i deres markedsføring. Parisaftalen og videnskaben har klart givet et kort tidsrum til at få nedbragt CO₂-udslip. Dette lever Arlas spekulative regnskab ikke op til. Dermed er deres markedsføring endnu mere vildledende. De udnytter forbrugernes velvilje i forbindelse med en akut krise til at sælge et produkt, der ikke afhjælper krisen".

Dertil kommer, at svindel med klimakreditter et kendt fænomen. Arla har så sent som i 2020 selv været involveret i en svindelsag med sådanne kreditter. Vi efterspørger derfor, at Fødevarerstyrelsen i deres afgørelse forholder sig mere kritisk til Arlas kompensationsregnskab og lader rette fagfolk vurdere regnskabet med en videnskabelig tilgang.

Afsluttende bemærkninger

NOAH har (18.8.21) i forbindelse med indsendelse af anken af Fødevarerstyrelsens afgørelse (udover at bede om aktindsigt) også bedt styrelsen svar på følgende spørgsmål: "Vi beder endvidere om oplysninger om de klimakreditter, som I anser som troværdige". Fødevarerstyrelsen har svaret: "*Fødevarerstyrelsen har ikke en positivliste over*

klimakreditter. Når fødevarestyrelsen skal foretage en vildledningsvurdering af en virksomheds klimakompensation via klimakreditter, baseres vurderingen på den konkrete markedsføring i sin helhed, og på hvorvidt der umiddelbart er en anerkendt certificeringsordning, der ligger til grund.” Arbejdet med denne ankeskrivelse har vist, at det er et meget relevant spørgsmål, og vi opfordrer Fødevarestyrelsen til at se grundigt på, hvilke principper, der skal gælde frem for at sætte sin lid til det som Fødevarestyrelsen kalder “en anerkendt certificeringsordning”

På trods af de mange indsigtfulde og relevante begrundelser i forbrugerklagerne er de blevet affærdiget af Fødevarestyrelsen med en standardformulering: *Fødevarestyrelsen har på baggrund af din henvendelse gennemgået Arlas markedsføring af produktserien Arla ØKO, anprist som CO2e neutral, kompenseret med klimakreditter. Ud fra en helhedsvurdering af Arlas markedsføring og den dertilhørende dokumentation, er det Fødevarestyrelsens vurdering, at den pågældende anprisning er i overensstemmelse med reglerne for frivillig fødevarerinformation, og at anprisningerne således ikke anses som vildledende.*

Fødevarestyrelsen har på ingen måde indviet klagerne i, hvad de bygger deres vurdering på. Derimod kan vi af aktindsigten se, at Fødevarestyrelsen har modtaget 3 partsindlæg fra Arla, hvor virksomheden har haft mulighed for at forsvare deres anprisning, ligesom styrelsen har afholdt et møde med Arla, hvor kampagnen “CO2e neutral - kompenseret med klimakreditter” var et væsentligt punkt på dagsordenen. Dersom kampagnen ikke havde været vildledende, så burde det være tilstrækkeligt for Fødevarestyrelsen at orientere sig i det materiale, som almindelige forbrugere har adgang til. Vi kan naturligvis heller ikke vide, om Arlas partsindlæg og præsentation på mødet har indgået i Fødevarestyrelsens vurdering, men det er nærliggende at tro, at disse indgår som en del af det, Fødevarestyrelsen beskriver som “en helhedsvurdering af Arlas markedsføring og den dertilhørende dokumentation”. Altså tillader vi os at konkludere, at de almindeligt tilgængelige oplysninger er så vanskelige at gennemskue, at Fødevarestyrelsen ikke har kunnet lave sin vurdering uden Arlas hjælp til at gennemskue dem - og hvis dette er tilfældet, så lever anprisningen jo ikke op til lovgivningen for frivillig fødevarerinformation. Det er essensen af dette, som vi har forsøgt at belyse i denne klage.

Som vi skrev indledningsvis, kan vi se ind i en fremtid, hvor flere og flere fødevarer vil anvende klimaanprisninger. Det er derfor nødvendigt, at myndighederne sætter foden ned overfor så åbenlys en vildledning, som den Arla med den beskrevne kampagne har leveret. Denne afgørelse kommer meget sandsynligt til at danne præcedens for fremtidige klimaanprisninger på fødevarer. Desuden er det vores forventning, at Fødevarestyrelsen har de nødvendige kompetencer til at vurdere indhold og videnskab i et regnskab, som det Arla baserer sin anprisning på. Hvis det ikke er tilfældet, bør der indhentes ekstern kontrol til dette.

Med venlig hilsen

Helle Agerdal Olsen,
Politisk chef for Bæredygtigt forbrug
Forbrugerrådet Tænk

og

Bente Hessellund Andersen
Research og kampagne - Jordbrug og klima
Miljøbevægelsen NOAH